

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برنگذرد

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده هنرهای تجسمی

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته عکاسی

موضوع:

عنوان رساله نظری: بررسی تحلیلی عکاسی مُد در ایران

استاد راهنما:

دکتر جواد سلیمی

موضوع:

عنوان رساله عملی: میدان آزادی

استاد راهنما:

دکتر جواد سلیمی

نگارش و تحقیق:

اعظم کُرد

شهریور ۱۳۸۷

۱۳۸۸/۵/۱۷

اطلاعات مدرک علمی بندان
تسبیه مدرک

۱۱۸۲۹۱

شماره: ۱۲/۵۲۶۴
تاریخ: ۱۳۸۷/۱۶/۱۶

فهرست

فهرست

شماره صفحه	عنوان مطالب
۱	چکیده
۳	مقدمه
	فصل اول
۴	بررسی ریشه ای لغات با مفهوم پوشاک در فرهنگهای مختلف
	فصل دوم
۷	تاریخچه فرهنگ پوشش در ایران زمین
۱۰	۱- لباس و پوشاک ایرانیان باستان
۱۰	الف- دوره کهن و ایلامی
۱۰	ب- دوره مادها و پارسها (هخامنشیان)
۱۱	ج- دوره پارتها (اشکانیان)
۱۲	د- دوره ساسانیان
۱۳	۲- لباس و پوشاک ایران بعد از اسلام
۱۳	الف- آغاز دوره اسلامی تا حمله مغول
۱۵	ب- مغولان و تیموریان
۱۷	ج- از صفویه تا آخر قاجار

د- دوران پهلوی ۲۴

ه- بعد از انقلاب اسلامی ۳۲

فصل سوم

بررسی تطبیقی عکاسی مُد در ایران و غرب

۱- بررسی تاریخی عکاسی مُد در ایران بعد از دهه چهل (۱۳۴۵ - ۱۳۵۷) ۴۱

گفتگو با کامران عدل ۴۳

نمونه هایی از مجموعه عکس های کامران عدل ۴۹

گفتگو با رضانور بختیار ۵۲

نمونه هایی از مجموعه عکس های رضانور بختیار ۵۶

۲- بررسی تاریخی عکاسی مُد در غرب ۵۸

فصل چهارم

بررسی عکاسی مُد، در مجلات، ارگانها و سازمان های ارائه دهنده عکاسی مُد در ایران ۸۳

مجله لوتوس ۸۶

گفتگو با آرش ایزدیار ۹۳

نمونه هایی از مجموعه عکس های آرش ایزدیار ۹۷

مجله پوشاک ایران ۹۹

بررسی عکس های شرکت های موکارلو و چرم مشهد

گفتگو با آقای سلیم صالحی کارگردان هنری گروه عکاسی چرم مشهد

و موکارلو ۱۰۰

گفتگو با داریوش کیانی از گروه فانوس، عکاس مجموعه موکارلو ۱۰۲

نمونه هایی از عکس های موکارلو ۱۰۶

گفتگو با شهرام جعفری، عکاس مجموعه چرم مشهد ۱۰۸

نمونه هایی از عکس های چرم مشهد ۱۱۲

بررسی عکس های شرکت ها کوپیان

گفتگو با بابک برزویه، عکاس مجموعه ها کوپیان ۱۱۳

عکس های بابک برزویه ۱۱۷

عکس های امیر عباس بیان فر ۱۱۸

گفتگو با سیاوش صوفی نژاد، مدل ۱۱۹

نمونه هایی از عکس های سیاوش صوفی نژاد به عنوان مدل ۱۲۴

زنان سرزمین من ۱۲۵

موسسه هنر فصل و فرهنگ دوازده ۱۲۶

کلام آخر ۱۲۸

۱۴۰	..... کارهای عملی با عنوان میدان آزادی
۱۵۴	..... منابع
۱۵۷	..... چکیده انگلیسی

چکیده

در این رساله سعی شده تا با بررسی تحولات فرهنگی که در بستر جامعه ایرانی تا کنون اتفاق افتاده ابتدا به پیش زمینه ای از تفکر ایرانی راجع به پوشاک به دست آید و آنگاه با توجه به این تفکر، چگونگی شکل گرفتن عکاسی مُد یا عکاسی از پوشاک بررسی گردد.

به این ترتیب که در فصل اول به بررسی ریشه ای لغت پوشاک در زبان فارسی و معادل آن در زبانهای دیگر، پرداخته شده با هدف اینکه این موضوع ما را به ریشه تفکر ایرانی در مورد جامه و لباس نزدیک سازد.

در فصل دوم سعی شده تا شکل پوشاک مردم این سرزمین و همچنین مسیر تحول آن از آغاز تا به امروز بررسی شود.

در فصل سوم به تاریخ عکاسی مُد در ایران اشاره شده است با توجه به اینکه وقتی سخن از عکاسی مُد قبل از انقلاب به میان می آید، نمی توان آن را از عکاسی تبلیغاتی آن زمان جدا کرد زیرا هنوز عکاسی مُد شکل نگرفته و ردپای عکاسی از لباس را باید در استفاده از مانکن های آن زمان برای تبلیغات کالاهایی مثل وسایل منزل، کولر و یا در نزدیک ترین موارد، تولید کننده های پارچه جستجو کرد. در این راستا مصاحبه هایی با عکاسانی که در آن زمان در عکاسی مُد فعالیت داشته اند، انجام گرفته است.

همچنین در این فصل با ترجمه مقاله ای راجع به عکاسی مُد در غرب، سعی بر این شده تا در کنار چگونگی عکاسی مُد در کشورمان به خط سیر و چگونگی عکاسی مُد در غرب نیز نگاهی بیندازیم.

در فصل چهارم، عکاسی مُد بعد از رکود آن در دوران اولیه انقلاب و در پنج ساله اخیر که این نوع عکاسی، دوباره در حال شکل گرفتن است، بررسی شده است و در این راستا با مجلات،

ارگان های ارائه دهنده عکس مُد و افرادی که به نوعی به این حرفه مربوط می شوند،
گفتگوهایی انجام پذیرفته است.

مقدمه

پوشاک بارزترین سمبل فرهنگی، مهمترین و مشخص ترین مظهر قومی و سریع الانتقال ترین نشانه فرهنگی است که به سرعت تحت تأثیر پدیده های فرهنگ پذیری در بین جوامع گوناگون انسانی قرار می گیرد، حتی عده ای را عقیده بر آن است که استیلای فرهنگی و سلطه پذیری در وهله اول از طریق انتقال پوشاک صورت می گیرد و حتی می توان با تغییر پوشاک یک جامعه، نوع معیشت و شیوه تولید آنها را نیز دچار گرگونی نمود و تغییرات و تحولاتی در ساختار زندگی اجتماعی آن جامعه ایجاد کرد.

پس از انقلاب اسلامی تغییراتی در تمامی شئون و ارکان ها در جامعه بوجود آمد. این تغییرات در رفتارهای فردی و جمعی نیز تأثیرگذار بوده است. یکی از اصلی ترین تغییرات، نوع پوشش و لباس مردان و بخصوص زنان بود. تا قبل از انقلاب نوع پوشش و لباس در شهرهای بزرگ و به ویژه بخش خاصی از جامعه، با نگاه به پوشش کشورهای غربی است. اما جامعه که دچار تحول و دگرگونی گردید، همراه با دیگرگونی ها، به پوشش نیز نگاه تازه ای داشت. تنوع و رنگارنگی و نگاه به مد و Fashion کاملاً تغییر کرد و نوع جدیدی از مد بوجود آمد. تنوع در لباس جایش را به لباسهای یکنواخت و رنگهای محدود و عمدتاً تیره داده بود. همراه با گذشت زمان و تحولات جامعه، پوشش نیز با نگاهی به مد های غربی، تحت تأثیر قرار می گیرد. طراحان لباس تلاش می کنند تا در این پوشش جدید نیز تنوع را لحاظ نمایند.

عکاسی مد و Fashion نیز در کنار این تغییرات، خود را هماهنگ با تحولات می نماید. و نوع خاص عکاسی با امکانات و ویژگی های خاص بوجود می آید. و نوع جدیدی از عکاسی مد را ارائه می دهد.

فصل اول

بررسی ریشه‌ای لغات با مفهوم "پوشاک" در فرهنگ‌های مختلف

پوشاک به عنوان یک پدیده مهم فرهنگی - اجتماعی یکی از شاخصهای اساسی زندگی اجتماعی بشر و اگر به اغراق نگفته باشیم یکی از نمودهای عظیم فرهنگ بشری است.

لباس نه تنها به عنوان سمبل و نمادی از فرهنگ مادی بلکه به معنایی عمیق تر، جلوه ای از فرهنگ معنوی بشر نیز به شمار می آید.

" فرهنگ کلی ترین بینش و نگرشی است که یک جامعه نسبت به جهان دارد. این بینش و نگرش همان معنایی است که آن جامعه برای هستی انسان قائل است و به اندازه ای کلی و جهانشمول است که همه ارزشها و روشهای فرد و اجتماع را در بر می گیرد. جهان بینی هر قوم بر سبک خانه و شهر و لباس آنها تاثیر دارد. انسانها با لباس خود با هم گفتگو میکنند و خود را معرفی می کنند که کیستم، از کجا آمده ام، به چه فرهنگی تعلق دارم. " ^۱

در مورد چرایی استفاده انسان از لباس، سه دلیل، مشخص شده است :

۱- حفاظت از سرما و گرما که یکی از نیازهای اولیه انسان است.

۲- آراستگی و زیبایی که در جهت ارضای نیاز انسان به زیبایی طلبی و جمال دوستی است.

ویل دورانت، ضمن بحث در پیرامون عوامل عقلی و روحی تمدن می نویسد :

" ظن قالب آن است که لباس نیز در ابتدا برای زینت ایجاد شده، و بیشتر برای آن بوده است که یا از ارتباط جنسی جلوگیری کند و یا آن را تشدید نماید، نه برای آنکه دافع سرما باشد یا عورت را بپوشاند. هنگامی که داروین به یکی از فوئجیان از سرما رحمت آورد و لباس پنبه ای سرخ رنگی به او داد، آن مرد لباس را پاره کرد و هر پاره را به یکی از یاران خود بخشید و همه با آن تکه ها خود را زینت دادند. به گفته کوک، این مردم از برهنه بودن کمال خرسندی را

۱- حداد، غلامعلی، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، انتشارات سروش .

دارند و همه در فکر زیبایی هستند ... هر دو جنس زن و مرد پیش از آنکه به فکر پوشانیدن خود بیافتند در بند زینت خود بودند. " ۲

۳- حفظ شرم و حیا که به صورت تدریجی در بین اجتماعات نفوذ یافته است و از فرهنگی به فرهنگ دیگر، تعریف و حدود آن، متفاوت است.

در علم زبان شناسی می توان با در نظر گرفتن ریشه لغات به فرهنگ و عقاید پنهان در پشت ظاهر کلمات پی برد.

در زبان فارسی از کلمه "پوشش، تن پوش، پوشاک" و فعل "پوشیدن و پوشاندن" استفاده می شود.

"پوشانیدن" در فرهنگ لغت به معنای "پنهان ساختن، پرده پوشی کردن، مخفی کردن، مستور کردن، فرا گرفتن و پوشاندن" معنی شده است. ۳

در زبان عربی از واژه "لباس" استفاده می شود که ریشه آن "لبس" است. "لبس" "عوض کردن، به صورت دیگر درآوردن، دور داشتن شکل اصلی بدن و تغییر شکل دادن" معنی شده است.

در زبان انگلیسی از واژه "clothes, dress" استفاده می شود، که خود کلمه "dress" از واژه لاتین "drectus" گرفته شده است، که به معنی "مستقیم کردن، مرتب کردن، آماده ساختن، آراسته کردن و زینت کردن" است.

۲- ویل دورانت، تاریخ تمدن، مشرق زمین گاهواره تمدن، ترجمه احمد آرام، ص ۱۳۱ - ۱۳۲.

۳- دکتر محمد معین، فرهنگ فارسی، جلد ۱ ص ۸۳۶.

در زبان فرانسه از کلمه " habiter " استفاده می شود که به معنی " جا گرفتن، ساکن شدن و منزل کردن " می باشد.^۴

با توجه به معانی این لغات، می توان به نگاه و جهان بینی هر قوم و ملتی نسبت به لباس و پوشاک پی برد.

در فرهنگ ایران زمین از قبل از اسلام تا زمان معاصر یکی از اهداف اصلی لباس، همانگونه که از نام پوشاک میتوان دریافت، پوشاندن بدن جهت حفظ شرم و حیا بوده است. یکی از شباهت های لباس های مختلف در طول تاریخ ایران بعد از آریایی ها، پوشیدگی این لباسها است. این خاصیت را می توان در لباسهای محلی و سنتی که باقیمانده لباسهای گذشته اند مشاهده کرد. حتی در تاریخ اروپا هم هیچگاه عریانی، مرسوم نبوده و لباس پوشیده نشانه وقار و زیبایی به حساب می آمده است. عریانی و لباس های نیمه عریان متاع این قرن است و در زمان معاصر که زمان شکسته شدن مرزهای فرهنگی می باشد، ایران نیز از نفوذ مدرنیسم و تغییر شکل فرهنگی مصون نمانده است.

۴- برگرفته از کتاب فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل، انتشارات سروش.

فصل دوم

تاریخچه فرهنگ پوشش در ایران زمین

" تاریخ لباس بخشی از تاریخ تمدن است که در آن تحولات شکل و فرم لباس از قدیمیترین ایام تا زمان حاضر مورد بررسی و مطالعه و تحقیق قرار میگیرد. لباسی که امروزه متداول است و با هزاران آراستگی و هنرنمایی از ذوق و سلیقه طراحان چیره دست و خلاقیت هنری که در سرشت سازندگان آن فطری و ذاتی است و به پیروی از نحوه زندگانی مردم و هماهنگی با تحولات اجتماعی، اندامها را به شیوه دلپسند در خود گرفته و به صورت یکی از مظاهر دلفریب هنر آشکار گردیده است خود دارای سرگذشتی شنیدنی است که علاوه بر شیرینی و حلاوت، جذابیت آن در رشته های مختلف هنر مورد استفاده قرار می گیرد.

به طور قطع تحول لباس به خودی خود و فقط در نتیجه ذوق و حس زیبایی دوستی و تجمل پرستی بشر حادث نشده بلکه عوامل مهمی وجود داشته که حس زیبایی دوستی بشر را در راه تحول لباس و تغییر شکل دادن آن کمک کرده است و آن عوامل به صورت کلی به سه قسمت تقسیم می گردد :

الف) آب و هوا : در مورد لباس انسانهایی که در مناطق حاره بوده اند پیشرفت چندانی نشده و دیرتر به وجود و لزوم لباس پی برده اند...عکس آن در مناطق سردسیر که بشر احتیاج زیادتر به لباس داشته است مشاهده میشود. اما انسانهایی که در مناطق معتدله زندگی می کردند به علت تحول هوا در فصول مختلف مجبور بودند لباس مخصوص انتخاب کنند و آب و هوای اوراسیا به علت گرمی و سردی مسلماً سهم مهمی در تحول لباس در مناطق بین النهرین و ایران داشته است.

ب) کار و پیشه : آنچه در مرحله دوم اهمیت دارد کار و پیشه مردم می باشد زیرا نوع کار با لباس باید هماهنگی داشته باشد. چنان که امروز هم حرفه های مختلف دارای لباسهای مختلف